

Στέφανος Μάνος (1939-2026): Το αποτύπωμα ενός επίμονου πραγματιστή

Όταν μπήκε στη Ν.Δ., κάποιοι αναρωτήθηκαν: «Τι τον θέλουμε τον βιομήχανο;». Ήταν μία από τις ταμπέλες που του φόρεσαν. Τι λέει, όμως, για εκείνον ο απολογισμός του έργου του από τα υπουργεία όπου υπηρέτησε;

Ο Στέφανος Μάνος ήταν ο πρώτος τεχνοκράτης στην ελληνική πολιτική σκηνή. Δεν μάσησε τα λόγια του στην πολιτική διαδρομή του, δεν χάιδεψε αυτιά, δεν συμβιβάστηκε με τον πολιτικό καθωσπρεπισμό. Εγινε δυσάρεστος με τις αλήθειες που εκστόμιζε. [ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ]

Μιράντα Ξαφά*

23.08.2026, Kathimerini.gr

Ο **Στέφανος Μάνος** βρήκε το κουράγιο να εγκαταλείψει την επιχειρηματική δραστηριότητα πριν από τα 40 του χρόνια, με μεγάλο προσωπικό κόστος, και να μπει στην πολιτική το 1977 με την παρότρυνση του **Κωνσταντίνου Καραμανλή**. Το μήνυμα της προεκλογικής εκστρατείας του ήταν ότι πολιτεύεται διότι δεν ήταν ευχαριστημένος από τις υπάρχουσες πολιτικές και, ως νέος, μπορούσε να αντιδράσει στα κακώς κείμενα. Ο χαμός του είναι μεγάλη απώλεια για την Ελλάδα και για εμένα προσωπικά.

Στην πολιτική του διαδρομή ανέλαβε κυβερνητικές θέσεις στις κυβερνήσεις των Κωνσταντίνου Καραμανλή (1977-79), **Γεωργίου Ράλλη** (1980-81) και **Κωνσταντίνου Μητσοτάκη** (1990-93). Εξαρχής υπήρχαν εσωκομματικές αντιδράσεις να περιληφθεί στο ψηφοδέλτιο της Νέας Δημοκρατίας. «Τι τον θέλουμε τον βιομήχανο;» έλεγαν.

Τελικά μπήκε, εξελέγη, διορίστηκε υφυπουργός Δημοσίων Έργων το 1977 και στη συνέχεια υπουργός Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (1980) και υπουργός Βιομηχανίας και Ενέργειας (1980-81).

Κόντρα στη γραμμή

Από την αρχή της πολιτικής του καριέρας ο Στέφανος Μάνος διαφοροποιήθηκε έντονα από την παραδοσιακή γραμμή της Νέας Δημοκρατίας. Τάχθηκε **ανοιχτά υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων και της ελεύθερης αγοράς** σε μια εποχή που το κλίμα στην Ελλάδα ευνοούσε τις κρατικοποιήσεις. Αγωνίστηκε με συνέπεια για την ευημερία της Ελλάδας χωρίς να μετράει το πολιτικό κόστος. Ο Μάνος ανήκε σε **μία κατηγορία μόνος του** – δεν υπήρχε άλλος Έλληνας πολιτικός που **τοποθετούσε το δημόσιο συμφέρον υπεράνω όλων**. Δεν επιδίωκε να είναι αρεστός, αλλά χρήσιμος.

Ήταν **ο πρώτος τεχνοκράτης** στην ελληνική πολιτική σκηνή, ένας ευπατρίδης που πίστευε ότι η Ελλάδα έχει τεράστιες δυνατότητες αν εφαρμοστούν οι κατάλληλες πολιτικές για να συρρικνωθεί το κράτος και οι παρεμβάσεις του προς όφελος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. «Το κράτος είναι ο κρίκος που μας κρατάει στον πάτο του πηγαδιού», έλεγε όταν έβλεπε τη χαμηλή κατάταξη της Ελλάδας στις χώρες της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ στο κατά κεφαλήν εισόδημα, στην ανταγωνιστικότητα, στην παιδεία. Θεωρούσε ότι «τα τρία Π» –Παιδεία, Περιβάλλον, Πολιτισμός– ήταν τα εφελθήρια της ανάπτυξης με τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα.

Ο Στέφανος Μάνος δεν έπρεπε να μείνει μόνος!

Πίστευε ότι η πολιτική πρέπει να **υπηρετεί κάποιες ηθικές αξίες** για να έχει νόημα. Ο λόγος του ήταν δεσμευτικός. Εμεινε συνεπής στις φιλελεύθερες αρχές του και ποτέ δεν πούλησε συνεργάτη, αντίθετα από πολιτικούς με εύκαμπτη ιδεολογική και ηθική πυξίδα. Δεν μάσησε τα λόγια του στην πολιτική διαδρομή του, δεν χάιδεψε αυτιά, δεν συμβιβάστηκε με τον πολιτικό καθωσπρεπισμό. Εγινε δυσάρεστος με τις αλήθειες που εκστόμιζε. Τον συγκινούσε το μεγαλείο στις τέχνες και στις επιστήμες, τον στενοχωρούσαν η μετριότητα και ο ωχαδελφισμός – η αδιαφορία και η αποφυγή ευθυνών απέναντι στα κοινά προβλήματα ή τις υποχρεώσεις. Τόνιζε συχνά την ανάγκη να μετράμε, να έχουμε αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία στα οποία μπορούν να στηριχθούν οι δημόσιες πολιτικές. Πριν από την έλευση της τρόικας των δανειστών στην Ελλάδα το 2010, δεν γνωρίζαμε πόσους υπαλλήλους μισθοδοτούσε το Δημόσιο.

Θεωρούσε παράδοξο και ανήθικο το γεγονός ότι οι διαδοχικές κυβερνήσεις παρακολουθούσαν αδιάφορες την καφκική περιπέτεια του Ανδρέα Γεωργίου, πρώην προέδρου της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), που κατηγορήθηκε για δήθεν «φούσκωμα» του ελλείμματος από όσους υιοθετούν θεωρίες συνωμοσίας για να καλύψουν τις δικές τους ευθύνες, και για «παράβαση καθήκοντος», για την οποία του επιβλήθηκε διετής φυλάκιση με τριετή αναστολή επειδή δεν υπέβαλε τα αναθεωρημένα δημοσιονομικά στοιχεία σε ψηφοφορία στο συμβούλιο της ΕΛΣΤΑΤ.

Στον Μάνο έκανε εντύπωση το γεγονός ότι κανένα κόμμα δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να αναζητήσει ευθύνες για τις **«στατιστικές λαθροχειρίες»** που εντόπισε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ψήφισμά του το 2010. Όταν το έθεσε, του ειπώθηκε βαριεστημένα ότι δεν πρέπει να σκαλίζουμε το παρελθόν. Αυτή είναι η κουλτούρα της μάθησης από τα λάθη του παρελθόντος στην Ελλάδα! Θα πανηγύριζε αν πρόφτανε να μάθει την οριστική δικαίωση του **Ανδρέα Γεωργίου** από την ελληνική Δικαιοσύνη, ύστερα από 15ετή δικαστικό αγώνα, την έκβαση του οποίου παρακολουθούν με ενδιαφέρον οι σημερινοί στατιστικολόγοι, οι οποίοι ανησυχούν για την ανεξαρτησία τους από την πολιτική εξουσία.

Το κυβερνητικό έργο

Ο Μάνος ήταν εφευρετικός, με πρακτικό μυαλό που αναζητούσε λύσεις στα μεγάλα προβλήματα της καθημερινότητας. Στα κυβερνητικά πόστα που κατείχε την περίοδο 1977-81 θέσπισε τη μεταφορά συντελεστή δόμησης με στόχο τη διάσωση των παραδοσιακών κτιρίων της Αθήνας, τα οποία οι ιδιοκτήτες τους κατεδάφιζαν για να γίνουν πολυκατοικίες όταν υπήρχαν υποψίες ότι θα κηρυχθούν διατηρητέα. Με

μεγάλες αντιδράσεις από το ίδιο του το κόμμα, θεσμοθέτησε την υποχρέωση κατασκευής υπόγειου γκαράζ σε κάθε νέο κτίριο. Δημιούργησε τους πρώτους πεζόδρομους της Αθήνας, ξεκινώντας από την οδό Βουκουρεστίου, τους πρώτους παιδότοπους και τις πρώτες λεωφορειολωρίδες. Τόνιζε την επείγουσα ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών της χώρας με αντιπλημμυρικά έργα και έργα πυρασφάλειας – έργα χωρίς εκλογικό όφελος εφόσον δεν φαίνονται και λίγοι θα μάθουν ότι απέτρεψαν μία καταστροφή.

Ο Στέφανος Μάνος με τον νομπελίστα Οικονομικών Ρόμπερτ Μαντέλ και τον σημερινό διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα, το 2002.

Ηταν υπέρ του εξορθολογισμού και της απλοποίησης παντού, υπέρμαχος της κατάργησης φόρων που συνεισφέρουν λίγα σε χρήμα και πολλά σε γραφειοκρατία. Τον στενοχωρούσαν η ευνοιοκρατία, η ανέμελη προθυμία των κυβερνήσεων να αυξάνουν τους κοινωνικούς πόρους σε επίλεκτα συνταξιοδοτικά ταμεία προς εξασφάλιση ψήφων. Εγραφε προφητικά τον Δεκέμβριο του 2007: «Η κυβέρνηση δεν έχει το θάρρος να πει την αλήθεια, να εξηγήσει την πραγματικότητα. [...] Η αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος θα είχε πλειοψηφικό λαϊκό ρεύμα αν η κυβέρνηση τολμούσε να μιλήσει με ειλικρίνεια για τον βόθρο των “κοινωνικών πόρων” και της “υπέρ τρίτων φορολογίας”. Δεν το κάνει όμως και συνεχώς υποχωρεί στις απαιτήσεις των ολίγων».

Τον απογοήτευε η εμμονή σε πολιτικές που είχαν εξόφθαλμα αποτύχει. Ήθελε να πουληθούν ή να κλείσουν οι ζημιογόνες κρατικές εταιρείες για να σταματήσουν η αφαίμαξη των φορολογουμένων και η κατασπατάληση πόρων. Τον ενοχλούσε η ατιμωρησία στο Δημόσιο. Ήταν υπέρμαχος της αξιολόγησης παντού και της μετάθεσης ή της απόλυσης του υπερβάλλοντος προσωπικού. Του φαινόταν ακατανόητο η Ελλάδα να έχει τετραπλάσιους εκπαιδευτικούς ανά μαθητή σε σχέση με τη Φινλανδία, που διαθέτει το καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον κόσμο, ενώ τα μουσεία υπολειπονται λόγω έλλειψης προσωπικού. Πρωτοστάτησε υπέρ της ελεύθερης ραδιοφωνίας, η επιτυχία της οποίας δημιούργησε ένα μη αναστρέψιμο ρεύμα, που έθεσε τέρμα στο μονοπώλιο της ενημέρωσης από την ΕΡΤ και οδήγησε στην ίδρυση της ιδιωτικής τηλεόρασης το 1989. Ως υπουργός ΥΠΕΘΟ κατήργησε τους ελέγχους τιμών και απελευθέρωσε το ωράριο καταστημάτων, μεταρρυθμίσεις που αντιστράφηκαν από τις επόμενες κυβερνήσεις μέχρι να ξαναμπούν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την τρόικα.

Όσα έγραφε και έλεγε ο Στέφανος Μάνος στην «Κ»: Οι παρεμβάσεις και οι ιδέες του

Θεωρούσε ότι η χαμηλή ελληνική ανταγωνιστικότητα οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην άθλια λειτουργία του πολιτικού μας συστήματος και στη διάλυση της κρατικής μηχανής που το ίδιο το σύστημα προκάλεσε. Προσυπέγραψε τις κατευθύνσεις που συμφωνήθηκαν με το πρώτο μνημόνιο, ιδιαίτερα για τη διευκόλυνση ίδρυσης υπηρεσιών, με την κατάργηση ποσοτικών περιορισμών, νομικών και μετοχικών απαιτήσεων, κατώτερων ή ανώτατων αμοιβών κ.ά., «διότι η διευκόλυνση της ίδρυσης

νέων υπηρεσιών και επιχειρήσεων είναι το Α και το Ω της ανάπτυξης του ανταγωνισμού, που οδηγεί στην πρόοδο και στη δημιουργία πλούτου». Αναγνώριζε ότι η μετάβαση στη λογική δεν θα ήταν ανώδυνη, αλλά αποτελούσε προϋπόθεση επιβίωσης στον ανεπτυγμένο κόσμο.

Φιλελευθερισμός με όρια

Παρότι βαθύτατα φιλελεύθερος, ο Μάνος αναγνώριζε τα όρια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας όπου αυτά συγκρούονται με δημόσια αγαθά, όπως το περιβάλλον και η δόμηση. Ήταν υπεύθυνος για την ανάπτυξη και τη διάσωση της Πλάκας, καθώς και εκατοντάδων παραδοσιακών οικισμών σε όλη τη χώρα. Οι παρεμβάσεις του στο χωροταξικό περιόρισαν την ελευθερία των ιδιοκτητών να κτίσουν, αλλά διέσωσαν τον δημόσιο χώρο και έδωσαν μεγαλύτερη αξία στην περιοχή. Όμως το πολιτικό σύστημα ενδιαφερόταν για την περίοδο μέχρι τις επόμενες εκλογές, όχι για τους μακροχρόνιους στόχους.

«Δεν σας αντέχει η Νέα Δημοκρατία άλλο σ' αυτό το υπουργείο», του είπε ο Γεώργιος Ράλλης όταν ανέλαβε πρωθυπουργός το 1980, με την άνοδο του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Η αναίτια διαγραφή του από τη Ν.Δ. το 1998 από τον τότε πρόεδρο **Κώστα Καραμανλή**, με γελοία αφορμή, στέρησε από το κόμμα τον πολιτικό που ήταν υπεύθυνος για μεγάλο μέρος της παρακαταθήκης του. Τον πίκραινε το γεγονός ότι δεν έλαβε ποτέ πρόσκληση να επιστρέψει.

Στην κυβέρνηση Μητσοτάκη

Το 1990, όταν επανήλθε στην εξουσία η Ν.Δ. με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, ο Στέφανος Μάνος διετέλεσε υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (1990-91) και Εθνικής Οικονομίας (1992-93). Με την πρώτη ιδιότητα υπέγραψε τη σύμβαση για το μετρό της Αθήνας και ανέθεσε στην αμερικανική Bechtel, μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες κατασκευών και διαχείρισης έργων στον κόσμο, την επίβλεψη και παραλαβή του έργου αντί για τις υπηρεσίες του υπουργείου, επιτυγχάνοντας έτσι την ολοκλήρωσή του σε χρόνο-ρεκόρ το 2000.

Δρομολόγησε τα μεγάλα έργα στην Αττική (αεροδρόμιο Σπάτων, Αττική Οδό) και τη γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου, όχι ως κλασικά δημόσια έργα, αλλά με τη συμμετοχή ιδιωτών στη χρηματοδότηση και τη λειτουργία τους για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Ήταν πρωτοπόρος στην αυτοχρηματοδότηση των μεγάλων έργων ώστε να πληρώνονται από τους χρήστες και όχι από τους φορολογούμενους. Εισηγάγε τον ορθολογισμό

στην πολιτική, χρησιμοποιώντας ακλόνητα επιχειρήματα εναντίον όσων αντιδρούσαν στη βάση ξεπερασμένων κρατικοδίαιτων δοξασιών: «Με ποια λογική να πληρώνουν οι φορολογούμενοι της Θράκης τους αυτοκινητόδρομους της Κρήτης, που ενδεχομένως δεν θα χρησιμοποιήσουν ποτέ;» έλεγε.

1. Με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, ο Στέφανος Μάνος διετέλεσε υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (1990-91) και Εθνικής Οικονομίας (1992-93). Αριστερά, η Μιράντα Ξαφά, διευθύντρια του Οικονομικού Γραφείου του τότε πρωθυπουργού.

Το 1990 επινόησε το μέτρο της **«απόσυρσης» των ρυπογόνων αυτοκινήτων**, επιτυγχάνοντας περιβαλλοντικούς στόχους με φορολογικά κίνητρα. Δίνοντας κίνητρα αγοράς αυτοκινήτων νέας τεχνολογίας, σε συνδυασμό με την απόσυρση των παλαιών, έδιωξε το νέφος από την Αθήνα και διέψευσε τις Κασσάνδρες που ανησυχούσαν ότι η μείωση της φορολογίας στα εισαγόμενα αυτοκίνητα θα μείωνε τα κρατικά έσοδα. Αντιθέτως, τα έσοδα αυξήθηκαν από τον μεγάλο όγκο εισαγωγών.

Από τη στιγμή που ανέλαβε υπουργός Εθνικής Οικονομίας το 1992, είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ στενά μαζί του με την ιδιότητά μου ως σύμβουλος του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη. Ως εκπρόσωπος της Ελλάδας στη Νομισματική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης –προάγγελο του EuroWorking Group– τον συνόδευα κάθε μήνα στις συνεδριάσεις των υπουργών Οικονομικών της Ε.Ε. στις Βρυξέλλες. Ήταν εντυπωσιακά η γρήγορη αντίληψη σύνθετων θεμάτων, η ικανότητά του να ξεχωρίζει

το ουσιώδες από ένα χείμαρρο πληροφοριών και ο σαφής τρόπος έκφρασης των απόψεών του. Όταν ο Στέφανος Μάνος μιλούσε, οι άλλοι άκουγαν.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ, που προέβλεπε τη δημιουργία νομισματικής ένωσης στην Ευρώπη, υπεγράφη τον Φεβρουάριο του 1992, τον ίδιο μήνα που ο Μάνος ανέλαβε το ΥΠΕΘΟ. Η απόφαση της κυβέρνησης Μητσοτάκη να συμμετάσχει η Ελλάδα στην Ευρωζώνη, καταρτίζοντας το πρώτο Σχέδιο Σύγκλισης, κατέστησε επείγουσα την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Τράπεζας της Ελλάδος, τον τερματισμό της νομισματικής χρηματοδότησης των ελλειμμάτων και τη σταδιακή απελευθέρωση του συναλλάγματος. Επί υπουργίας Μάνου απελευθερώθηκαν οι περισσότερες κινήσεις κεφαλαίων σε συνάλλαγμα και ορίστηκε χρονοδιάγραμμα για την πλήρη κατάργησή τους, παρά τις αντιρρήσεις όσων μάταια ανησυχούσαν για διαρροή συναλλαγματικών αποθεμάτων (εισήλθε συνάλλαγμα).

Σε νέο χαρτοφυλάκιο

Μόλις ανέλαβε το ΥΠΕΘΟ, του πρότεινα να καλέσουμε το ΔΝΤ για τεχνική βοήθεια σε μια σειρά από θέματα, πράγμα που δέχθηκε ενθουσιωδώς, αντιθέτως με τον προκάτοχό του που θεωρούσε το ΔΝΤ «τριτοκοσμικό οργανισμό» τον οποίο η Ελλάδα δεν χρειαζόταν. Οι αποστολές άρχισαν να καταφθάνουν, με αντικείμενα τη βελτίωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού, την αναμόρφωση του ασφαλιστικού και την ανεξαρτησία της Τράπεζας της Ελλάδος. Εγιναν ριζικές τομές στη φορολογική διοίκηση, με την απεμπλοκή του φοροεισπρακτικού μηχανισμού από την ενασχόληση με το παρελθόν, ώστε να επικεντρωθεί στην έγκαιρη είσπραξη των φόρων. Το φορολογικό σύστημα απλοποιήθηκε και κατέστη αντικειμενικό για να αποκλειστούν φαινόμενα αυθαιρεσίας και πεδία συναλλαγής.

Έγινε επίσης η ασφαλιστική μεταρρύθμιση του 1992, ο επονομαζόμενος «νόμος Σιούφα», παρότι γράφτηκε στο γραφείο του Μάνου με τη βοήθεια του ΔΝΤ. Δυστυχώς, πολλές από τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις του νόμου Μάνου/Σιούφα για τους νεοεισερχομένους στην αγορά εργασίας από το 1992 δεν εφαρμόστηκαν παρά δύο δεκαετίες αργότερα, υπό την πίεση των δανειστών μετά τη χρεοκοπία της Ελλάδας, με σημαντική μείωση του ποσοστού αναπλήρωσης και τη δημιουργία ενιαίου μητρώου ασφαλισμένων. Στο μεταξύ, το ασφαλιστικό σύστημα είχε φτάσει σε τόσο προχωρημένο βαθμό σήψης, που δεν θα επιβίωνε χωρίς να θιγούν και οι ήδη ασφαλισμένοι, οι συντάξεις των οποίων κουρεύτηκαν επανειλημμένως. Στη σήψη αυτή συνετέλεσαν οι μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που δόθηκαν επί κυβερνήσεων

ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. τη δεκαετία του 2000 και η λευκή επιταγή που δόθηκε στο Ταμείο της ΔΕΗ από το ΠΑΣΟΚ το 1999, όταν μετοχοποιήθηκε η ΔΕΗ και το Δημόσιο ανέλαβε την κάλυψη των ελλειμμάτων του Ταμείου στο διηνεκές – πρακτική που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, που **οι φορολογούμενοι πληρώνουν 579 εκατ. τον χρόνο** γι' αυτήν την αμαρτία του παρελθόντος.

Ο χώρος δεν φτάνει για να συνοψίσω όλα όσα ο Μάνος κατάφερε στον ενάμιση χρόνο παραμονής του στο ΥΠΕΘΟ. Σημαντικός ήταν ο παραδειγματικός διαγωνισμός που προκήρυξε το 1992 **για να φέρει την κινητή τηλεφωνία στην Ελλάδα**, βάζοντας τέλος στο μονοπώλιο του ΟΤΕ στις τηλεπικοινωνίες, με τις προσφορές διεθνών κοινοπραξιών να ανοίγονται σε δημόσια τελετή στο Ζάππειο. Κέρδισε τη μάχη με τους συνδικαλιστές που ήθελαν να συμμετάσχει ο ΟΤΕ και στις δύο κοινοπραξίες χωρίς να καταβάλει τίμημα. Ο ΟΤΕ αποκλείστηκε από τον διαγωνισμό. Κατάφερε να **ιδιωτικοποιήσει την τσιμεντοβιομηχανία ΑΓΕΤ – Ηρακλής**, παρά τις σφοδρές αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και τις εσωκομματικές γκρίνιες.

Πέρασε τον νόμο για την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ, αλλά δεν πρόλαβε να τον εφαρμόσει λόγω της πτώσης της κυβέρνησης Κων/νου Μητσοτάκη που προκάλεσε ο **Αντώνης Σαμαράς**, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση της ιδιωτικοποίησης του οργανισμού κατά περισσότερο από μία δεκαετία. Αν δεν είχε πέσει η κυβέρνηση Μητσοτάκη, θα είχε ολοκληρωθεί πολύ νωρίτερα μια σειρά άλλων μεταρρυθμίσεων, όπως ο διαγωνισμός για την κατάλυση του μονοπωλίου της ΔΕΗ, με την είσοδο ιδιωτών στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τον οποίο κατήργησε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για να κατευνάσει τους συνδικαλιστές. Καθυστερήσε κατά τρία χρόνια η υπογραφή της συμφωνίας με τη γερμανική Hochtief για την κατασκευή και εκμετάλλευση του αεροδρομίου των Σπάτων, μέχρι να εγκαταλείψει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ την ιδέα **κρατικού αερολιμένα** και να επιστρέψει στο σχήμα Μάνου, με κάποιες ατυχείς τροποποιήσεις.

Ο Στέφανος και η Κίρστεν Μάνου με τη Μιράντα Ξαφά (αριστερά) σε οικογενειακές στιγμές. «Για εμάς, τους καλούς φίλους και φανατικούς οπαδούς του, ο Στέφανος Μάνος αντιπροσωπεύει την ελπίδα ότι η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει τεράστιες δυνατότητες που παραμένουν ανεκμετάλλευτες», σημειώνει η πρώην αντιπρόεδρος της Δράσης.

Φιλελεύθεροι και Δράση

Μετά την αποπομπή του από τη Ν.Δ., ο Μάνος δημιούργησε νέα κόμματα υπό την ηγεσία του, το 1999 με τους Φιλελεύθερους και το 2009 με τη Δράση, σε συνασπισμό με τη Δημιουργία Ξανά του **Θάνου Τζήμερου**. Ήμουν ιδρυτικό μέλος και των δύο κομμάτων του Μάνου και συμμετείχα στις ευρωεκλογές του 1999 και στις εθνικές εκλογές του 2012. Η αποτυχία των κομμάτων αυτών να εισέλθουν στη Βουλή σηματοδοτεί την αποτυχία του ελληνικού πολιτικού συστήματος και της κοινωνίας να ξεφύγουν από τις σειρήνες του λαϊκισμού και τις υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα.

Για εμάς, τους καλούς φίλους και φανατικούς οπαδούς του, ο Στέφανος Μάνος αντιπροσωπεύει την ελπίδα ότι η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει τεράστιες δυνατότητες που παραμένουν ανεκμετάλλευτες. Ελπίζουμε σε μια πιο έντονη διάθεση των επόμενων κυβερνήσεων να «σπάσουν αυγά», κατά την προσφιλή έκφραση του Κων/νου Μητσοτάκη όταν μιλούσε για ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις.

Μέχρι πρόσφατα ο Μάνος σχολίαζε τακτικά τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, ασκώντας κριτική στις κυβερνήσεις και στην αντιπολίτευση. Παρέμεινε συνεπής στις απόψεις του για την καταπολέμηση των πελατειακών πρακτικών και υπέρμαχος ριζικών μεταρρυθμίσεων παντού. «Πολίτες, όχι πελάτες» ήταν το σύνθημα της Δράσης. Αν η πολιτική τάξη τολμούσε να κάνει μεταρρυθμίσεις χωρίς να περνάει κάθε μέτρο από το μικροσκόπιο του πολιτικού κόστους, θα βλέπαμε μεγάλη βελτίωση στις παραγωγικές δυνατότητες της χώρας, στην αύξηση των εισοδημάτων και στην ποιότητα ζωής στην Ελλάδα.

**Η κ. Μιράντα Ξαφά είναι πρώην διευθύντρια του Οικονομικού Γραφείου του Κων/νου Μητσοτάκη και πρώην αντιπρόεδρος της Δράσης.*